

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

2.5. FRIE MENIGHEDER – DANSKE VALG- OG FRIMENIGHEDER

Abstract: Der hersker ofte forvirring om forskellene på de kategorier af kristne kirker og menigheder, som enten ligger helt uden for Folkekirken, eller som ligger inden for Folkekirken, men har særlige forhold her. Denne artikel vil klargøre hvad der ligger i de tre kategorier: valgmenigheder, frimenigheder og frikirker. Derudover vil den give et indblik i en undersøgelse af valgmenigheder og frimenigheder fra 2009 med vægt på forskelle og ligheder mellem de "gamle" og de "nye" menigheder.

Af [Marie Ramsdal-Thomsen](#), ph.d.-studerende, cand.theol.

Ser man på det kristne landskab i Danmark, fylder Folkekirkenes sognemenigheder næsten det hele. Men ud over disse traditionelle, lokale sognemenigheder findes der andre kristne grupper og menigheder, som på den ene eller anden måde ligger i periferien af eller helt uden for Folkekirken. Det drejer sig om: Valgmenigheder, Frimenigheder og Frikirker.

Disse tre bliver ofte blandet sammen ikke mindst af journalister eller disses redaktører, som ganske enkelt ikke kender forskellen. I MetroXpress kunne man d. 27. august 2009 læse overskriften "*Unge mennesker strømmer til frikirkerne*", en kort og præcis overskrift rent bortset fra, at historien handlede om, at de nyere valgmenigheder for en stor dels vedkommende har en overvægt af medlemmer, som er under 40 år gamle.

Denne artikels formål er at give en kort beskrivelse af hver af de tre kategorier for at tilvejebringe klarhed over terminologien. Dernæst gives en kategorisering af de danske valg- og frimenigheder ud fra undersøgelsen "Danske valg- og frimenigheder 2009" (DVF09).

Valgmenigheder

Valgmenighed er den betegnelse, man anvender, når en gruppe medlemmer i Folkekirken vælger at danne en særlig menighed. Denne type menighed er altså en del af Folkekirken og skal derfor godkendes af Kirkeministeriet. Desuden står den under provsteligt og biskoppeligt tilsyn. Medlemmerne fritages for at betale kirkeskat, men afholder selv alle udgifter inklusiv aflønning af præst.

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

Valgmenighedsloven trådte i kraft 15. maj 1868 (revideret 1. juli 1972) og var på mange måder en naturlig forlængelse af loven om sognebåndsløsning fra 1855. Med denne blev det tilladt at løse sognebånd til en anden præst end sognepræsten, såfremt man ønskede det. Tanken bag begge disse love er at give folkekirkemedlemmer, der er utilfredse med de lokale forhold (ved lovens indførelse ofte en indremissionsk dominans), mulighed for at ansætte egen præst uden dermed at være nødt til at træde ud af Folkekirken. Det er altså love, der søger at styrke og opretholde Folkekirkens enhed gennem rummelighed og valgfrihed.

I dag findes der tre valgmenighedsforeninger, som tilsammen har ca. 20.000 medlemmer:

- Frie grundtvigske (som dækker både valg- og frimenigheder)
- Dansk Oase (som dækker både valg- og frimenigheder)
- ELUVA (evangelisk-lutherske valgmenigheder)
- Dertil kommer, at der som noget helt nyt er oprettet to indremissionske valgmenigheder inden for det sidste år.

Frimenigheder

Frimenighed er betegnelsen for en menighed, som står uden for men dog har samme bekendelsesgrundlag (evangelisk-luthersk) som Folkekirken. På grund af denne bekendelsesmæssige overensstemmelse anses frimenighederne ofte som en del af Folkekirken, selvom de reelt står udenfor.

Frimenighederne står, i modsætning til valgmenighederne, hverken under provsteligt eller biskoppeligt tilsyn, og har derfor større frihed end valgmenighederne (om end valgmenighedernes frihed i praksis er ganske udstrakt). Medlemmer afholder også her selv alle udgifter til menighedens drift.

Frimenighedsordningen er et dansk fænomen, som har sin baggrund i Grundtvigs tanker om frihed i folket og kirken – og det, at de står uden for Folkekirken, beror netop på et ønske om at kunne organisere sig friere end den folkekirkelige ramme tillader.

Der findes i dag tre frimenighedsforeninger med tilsammen ca. 3.500 medlemmer:

- Frie grundtvigske (som dækker både valg- og frimenigheder)
- Dansk Oase (som dækker både valg- og frimenigheder)
- Luthersk Mission

Frikirker

Frikirke er betegnelsen for en menigheds- eller kirkedannelse helt uden for Folkekirken, hvilket også betyder, at disse kirker har et andet bekendelsesgrundlag. Frikirkerne er økonomisk uafhængige af staten og er ikke underlagt nogen former for statslig kontrol. De er selvfinansierede og derfor også afhængig af gaver og kontingenter ligesom valg- og frimenighederne.

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

Der findes ca. 300 frikirker i Danmark, der tilsammen har ca. 25.000 medlemmer. Af frikirker under Frikirkenet kan for eksempel nævnes: Apostolsk Kirke, Pinsekirken, Baptistkirken og forskellige migrantkirker.

Disse tre kategorier bør i princippet være mulige at skelne fra hinanden, og det er de også et langt stykke hen ad vejen, ikke mindst med stor hjælp fra foreningerne. Men det kan være vanskeligt at kategorisere de menigheder, der er uden foreningstilknytning. Dertil kommer, at flere af frimenighederne med foreningstilknytning har 'dobbelt statsborgerskab'. For eksempel vil flere af frimenighederne tilknyttet Luthersk Mission også kunne optræde på lister over frikirker.

"Danske valg- og frimenigheder 2009"

Hvor broget landskabet er, og hvor vanskeligt det kan være at finde de rigtige oplysninger, blev klart, da undersøgelsen "Danske valg- og frimenigheder 2009" (DVF09) skulle iværksættes. Det var ganske enkelt ikke muligt at opdrive en samlet liste over valg- og frimenigheder i Danmark. Undersøgelsen endte med at omfatte 77 valg- og frimenigheder, hvor to meldte tilbage, at de anså sig selv som værende mere tilknyttet frikirkerne og derfor ikke ønskede at deltage, mens 51 af de øvrige menigheder svarede. Besvarelserne fordelte sig jævnt på de forskellige foreninger og giver derfor et bredt dækkende billede af, hvordan de danske valg- og frimenigheder tegner sig i dag.

De 'gamle' og de 'nye'

Ser man på den samlede gruppe af valg- og frimenigheder, kan de ud fra DVF09 inddeles i to hovedgrupper: de '*gamle*' og de '*nye*', hvoraf sidstnævnte kan inddeles i tre kategorier, hvilket vil blive beskrevet nærmere i det følgende (se også tabel 1).

Fra valgmenighedslovens indførelse i 1868 og frem til 1950 blev der oprettet over 40 valg- og frimenigheder alle med grundtvigsk tilknytning. De '*gamle*' og de '*grundtvigske*' er altså sammenfaldende. Herefter var der en nærmest total stilstand i nyoprettelser frem til 1989, hvor den første af dem, man kan kalde de '*nye*' menigheder, dukkede op, nemlig Århus Valgmenighed. Siden er der oprettet omkring 40 valg- og frimenigheder men ingen af dem med grundtvigsk tilknytning.

Men når de '*nye*' ikke er grundtvigske, hvad er de så? På den ene side falder de i kategorier efter foreningstilknytning. Dette er et oplagt sted at starte, da foreningstilknytningen er selvvalgt og derfor må siges at give udtryk for menighedernes selvforståelse. På den anden side er billedet langt mere nuanceret end som så. For ser man på menighedernes teologiske selvidentifikation, tegner der sig en opdeling, som går på tværs af foreningstilknytningen. Den teologiske opdeling giver os tre forskellige hovedkategorier blandt de '*nye*' menigheder (3 menigheder falder uden for kategori og er ikke medtaget her):

1. Missionsk-Karismatisk-Konservativ
2. Missionsk
3. Karismatisk-Spirituel

Tabel 1: Nogle forskelle på de 'gamle' og de tre 'nye'

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

	Grundtvigsk	Missionsk-Karimastisk-Konservativ	Missionsk	Karismatisk-Spirituel
Foreningstilknytning	Grundtvigske valg- og frimenigheder	Valg- og frimenigheder under Dansk Oase, ELUVA og Luthersk Mission	Luthersk Mission	Valg- og frimenigheder under Dansk Oase
Kønsfordeling andel af kvinder i gennemsnit	53.5%	52.6%	53.4%	53.4%
Aldersfordeling andel af medlemmer under 40 år	35.6%	71.6%	78.2%	78.4%
Antal frivillige i gennemsnit per menighed	1-2	32	17	31

Som sagt går denne kategorisering på baggrund af teologisk selvidentifikation i nogen grad på tværs af foreningstilknytning. Alligevel ser vi, at de grundtvigske er og forbliver grundtvigske og ikke tilkendegiver at identificere sig med ret meget andet end det. Faktisk viser det sig, at de grundtvigske for en stor dels vedkommende svarer 'slet ikke' til betegnelserne: *missionsk* (95.8%), *karismatisk* (95.8%) og *spirituel* (68.0%). Det næste interessante er, at denne kategorisering deler Luthersk Mission i det, man kunne kalde en klassisk missionsk gren og en missionsk gren med karismatisk islæt.

I kønsfordeling ligner grupperne hinanden, og lidt mere end halvdelen af medlemmerne er kvinder. Man kunne måske have forventet, at gruppen 'karismatisk-spirituel' ville trække lidt flere kvinder, da det inden for det brede felt af alternativ spiritualitet ofte er kvinderne, der præger billedet. Men ud fra denne undersøgelse er det ikke tilfældet. Dette skyldes sandsynligvis, at de fire grupper, som her er opridset, får deres medlemmer fra Folkekirken, hvor kønsfordelingen i store træk afspejler befolkningens, nemlig med en svag overvægt til kvinderne.

Med aldersfordelingen forholder det sig anderledes; vi ser tydeligt forskel på de 'gamle' og de 'nye'. Disse tal kunne indikere en dystre fremtid for de 'gamle', da deres medlemmer for en stor dels vedkommende vil falde bort inden for få årtier. Sådan forholder det sig dog ikke entydigt. Medlemstallet hos de 'gamle' er stort set status quo i perioden 1998-2008, hvilket tyder på, at der stadig kommer nye medlemmer til, som kan opveje tabet af de ældre. Hos de 'nye' kan man spørge sig selv, hvordan tallene mon vil se ud om ti år. Vil der da stadig være

DET TEOLOGISKE FAKULTET

AARHUS UNIVERSITET

ca. 70% medlemmer under 40 år, eller vil de da i stedet være under 50 år? Disse menigheder er endnu så unge, at det er vanskeligt at sige, og det er også vanskeligt at svare på, om de overhovedet er her om ti år. Der har de 'gamle' grundtvigske vist sig meget levedygtige, idet de fleste af menighederne er over 100 år gamle.

Slutteligt er der stor forskel på 'gamle' og 'nye' i antallet af frivillige. Frivillighedskulturen er tilsyneladende ikke nær så veludviklet eller systematiseret hos de 'gamle' som hos de 'nye'. Det kan naturligvis skyldes mange ting, ikke mindst at de 'nye' stadig er under opbygning og derfor har brug for mange hænder, der gør arbejdet gratis. Men derudover hænger det sammen med en fokusering hos de 'nye' på, at medlemmerne selv skal skabe den menighed, de er en del af, hvilket blandt andet gøres gennem konkret arbejde med forskellige opgaver og projekter.

DVF09 giver anledning til at behandle mange flere spørgsmål end denne artikels omfang tillader. Den undersøger blandt andet udviklingen i nye aktiviteter, spørgsmål om hvilke udfordringer de ser for deres menighed og for Folkekirken nu og i fremtiden, og hvor godt rustede de føler sig i forhold hertil. De danske valg- og frimenigheder er et interessant felt, og man skal ikke arbejde længe med det, før der rejser sig spørgsmålet om, hvorvidt valg- og frimenighedsstrukturen er en uddøende race eller måske skabelonen for det fremtidige kirkeliv i Danmark.

Hvis du vil vide mere:

www.friegrundtvigske.dk

www.danskoase.dk

www.eluva.dk

www.dlm.dk

www.frikirkenet.dk

<http://www.kristendom.dk/kirker-i-vaekst>

www.kristendom.dk/artikel/342706:Menigheder-i-vaekst--Vaekst-i-valg--og-frimenigheder-i-Danmark